

MÓW MI ISZA ŻEŃSZCZYNA

ŻYDOWSKO-POLSKIE DZIEDZICTWO KOBIET

Co oznacza słowo żeńszczyzna...

Białogłowa, niewiasta, dziewczyna, kobieta - słowem: żeńszczyzna. *Żeńszczyzna* to jedno z najwcześniejszych określeń kobiety wspólne wszystkim językom słowiańskim, przybliżony odpowiednik hebrajskiego *isza*, który oznacza kobietę. Jego znaczenie obejmowało szeroko rozumianą "kwestię kobiecą": począwszy od płci i cech żeńskich, poprzez rolę rodzinną i społeczną, aż do emocji, wartości czy skojarzeń związanych ze sferą kobiecości. Nie trudno domyślić się zatem, czego dotyczy to staropolskie słowo, jednak już nie tak łatwo odkryć, jakie mieści w sobie sekrety. Znajdowanie ukrytych w nim opowieści jest jak podróż po nitce do kłębka: zaczynając od zasłyszanych w dzieciństwie legend o praprababce, poprzez anegdoty o dalekiej ciotce, aż do kompletnego odtworzenia zapomnianej historii - HERstorii.

... i jak wiąże się z naszym projektem?

"Mów mi Isza. Żeńszczyzna: żydowsko-polskie dziedzictwo kobiet" to inicjatywa, którą stworzyliśmy po to, by oddać głos bohaterkom dnia codziennego. Za zadanie postawiliśmy sobie zwrócenie uwagi na żeńskie postaci w historii i kulturze: Żydówki oraz Polki działające na terenach Wiśniowej, Dobczyc i Myślenic - sąsiadujących ze sobą miejscowości na południu Polski w okresie okupacji (i nie tylko). Zwyczajne mieszkanki w nadzwyczajnych okolicznościach oraz nieprzeciętne kobiety w przeciętnych sytuacjach stały się inspiracją cyklu, którego tłem i bohaterami drugoplanowymi: jest drewniana bożnica w Wiśniowej - unikatowa w skali kraju budowla wpisana w 1993 r. na listę zabytków, ruiny dobczyckiej Mykwy oraz cmentarz żydowski w Myślenicach.

Wśród obecnych mieszkańców regionu oraz potomków tych, którzy już z niego wyemigrowali, poszukamy opowieści o ich żydowskich i polskich przodkiniach: działaczkach, społeczniczkach, członkiniach kół gospodyń wiejskich, organizacji pozarządowych, zaangażowanych obywatelkach, kobietach twórczych i aktywnych. Spiszemy historie naszych matek, babek oraz pra, pra, pra...babeł.

Skolekcjonujemy opowiadania o przedsiębiorczych ciotkach, uzdolnionych kuzynkach i kreatywnych sąsiadkach. Pokażemy i docenimy dokonania mało znanych lub całkiem zapomnianych aktywistek, (wy)twórczyń, a nawet sprawczych społecznie krewnych.

Projekt jest realizowany dzięki dofinansowaniu EVZ Foundation - berlińskiej Fundacji Pamięci, Odpowiedzialności i Przyszłości.

Jaki jest nasz cel? Co chcemy osiągnąć?

Naszym celem jest ukazanie kobiecej siły sprawczej Polek i Żydówek w lokalnej historii Wiśniowej, Dobczyc i Myślenic. W przestrzeni publicznej dominują historie mężczyzn, w których cieniu kryją się dziesiątki, setki i tysiące kobiet: babć, matek, siostr, żon, córek, ciotek i kuzynek. A przecież poza tym, że były żonami, matkami, ciotkami, babkami etc...., były jednocześnie gospodyniami, rękodzielniczkami, rzemieślniczkami (nawet jeśli bez oficjalnie nadanej majsterii), handlarkami, artystkami, nauczycielkami, urzędniczkami, działaczkami, guwernantkami, zarządczyniami... Te pozornie prozaiczne dokonania kobiet nie były i wciąż nie są dostatecznie omawiane w publicznej dyskusji na temat czasów okupacyjnych w porównaniu do poziomu uznania zasług mężczyzn. Naszym projektem chcemy wpisać się w proces równoważenia tego stanu rzeczy.

Chcemy rozwijać przestrzeń żydowsko-polskiego dialogu poprzez przybliżenie odbiorcom znakomitych lecz nieznanych żydowsko-polskich bohaterek regionu. Wierzymy, że wychodząc od pytań o rodzinne opowieści, łatwiej zachęcić mieszkańców do eksplorowania HERstorii ich przodkiń, które przeplatają się z HERstoriami Żydówek. Podążając za punktami wspólnymi nieobarczonymi uprzedzeniami, odkrywamy historie żydowskiej części społeczeństwa. Dzięki temu upowszechnimy wiedzę o lokalnym dziedzictwie wiśniowskich, dobczyckich i myślenickich Żydówek i stworzymy współczesne kultury pamięci o żydowsko-polskim dziedzictwie kobiet. Przeprowadzimy szereg spotkań z mieszkańcami oraz potomkiniami/potomkami wiśniowskich i dobczyckich Żydówek. Zorganizujemy warsztaty wydobywcze, podczas których spisujemy wspomnienia, zarchiwizujemy pamiątki, zeskanujemy zdjęcia. Efektem prac staną się ogólnodostępne zbiory archiwalne zgromadzone w Otwartym Systemie Archiwizacyjnym oraz wystawa mobilna, składająca się z fotografii i towarzyszących im historii przyniesionych przez uczestników spotkań.

Co możesz zrobić Ty?

Dołącz do nas dzieląc się z nami żeńszczyźnianymi opowieściami i pamiątkami Twoich przodkiń. Współtwórz z nami nasze archiwum i pomóż nam stworzyć zbiór nienazwanych kobiecych profesji i funkcji społeczno-kulturowych. Stwórzmy razem żeńszczyźnianą wystawę, dzięki której spuścizna naszych przodkiń będzie miała szansę pozostać w pamięci kolejnych pokoleń.

Weź udział w spotkaniach!

Projekt kierujemy do potomków i potomkiń myślenickich, wiśniowskich i dobczyckich Żydówek i Polek oraz do liderek, członkiń kół gospodyń wiejskich, przedstawicielek NGO, lokalnych historyków i badaczy, a także do mieszkanek omawianego regionu. Spotkania dedykowane są także społeczniczkom i społecznikom, liderkom i liderom, pasjonatkom i pasjonatom, działającym w lokalnych instytucjach, organizacjach obywatelskich, grupach nieformalnych, a także w biznesie. To spotkania przeznaczone dla wszystkich zainteresowanych polsko-żydowskim dziedzictwem żeńskiej części społeczeństwa, którzy chcą je utrwalać.

Zapraszamy na spotkania z mieszkańcami, żyjącymi świadkami wydarzeń, które rozgrywały się w regionie, z potomkami wiśniowskich i dobczyckich Żydów, w tym mieszkającą w Izraelu Rywką Alon - córką Zofii Pistol i Izaka Klugera, wnuczką Benjamina i Jochewed Kluger (z domu Jeret) i prawnuczką Anschela (Anzelma) Jereta i Hene Feder z Wiśniowej, oraz Tadeuszem Jakubowiczem - działaczem społeczności żydowskiej, od 1997 r. przewodniczącym, a następnie wiceprzewodniczącym Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Krakowie, który do końca wojny ukrywał się w wiśniowskich lasach.

Uwaga: Aby skorzystać z warsztatu, niezbędne jest przyniesienie własnych materiałów, m.in. archiwalnych fotografii, filmów, wycinków z gazet, dokumentów, kronik, zapisków, wspomnień, pamiątek, rodzinnych pamiątek i innych artefaktów, przygotowanie HERstorii rodzinnych lub HERstorii organizacji etc.

Jak nas znaleźć?

Fundacja ARTS, Rynek 27, I piętro, 32-400 Myślenice

✉ fundacja@arts-fun.pl ☎ + 48 737 44 33 95

www.arts-fun.pl

📺 fundacjaARTS

